

Jarosław Kamiński

Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie na przykładzie Diecezji Płockiej

---

Wrocławski Przegląd Teologiczny 19/2, 119-136

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jarosław Kamiński*

PRZYGOTOWANIE DO MAŁŻEŃSTWA I ŻYCIA W RODZINIE NA PRZYKŁADZIE DIECEZJI PŁOCKIEJ

Jednym z głównych zadań duszpasterstwa rodzin jest przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie. Przypomniał o tym Jan Paweł II, który w Adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* stwierdził, że:

bardziej niż kiedykolwiek, w naszych czasach konieczne jest przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego. W niektórych krajach są jeszcze rodziny, które, według dawnych zwyczajów, same troszczą się o przekazanie młodym tych wartości, które odnoszą się do życia małżeńskiego i rodzinnego, poprzez stopniowe wychowywanie i wprowadzanie w te problemy. Jednakże zmiany, które dokonały się w łonie prawie wszystkich współczesnych społeczeństw, wymagają tego, ażeby nie tylko rodzina, ale także społeczeństwo i Kościół podjęły wysiłek odpowiedniego przygotowania młodych do odpowiedzialności za ich własne jutro. Dlatego Kościół winien popierać lepsze i intensywniejsze programy przygotowania do małżeństwa, ażeby wyeliminować [...] trudności, z którymi boryka się tyle małżeństw, a bardziej jeszcze po to, aby stworzyć pozytywne warunki do powstawania i dojrzewania udanych małżeństw (FC 66).

Szczególna troska o rodzinę, w tym również o właściwe przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego, spoczywa na biskupach. Każdy biskup powinien „troszczyć się o tę dziedzinę duszpasterstwa, bez wątpienia pierwszoplanową. Musi poświęcić jej swe zainteresowanie, troskę i czas, zapewnić jej ludzi i środki” (FC 73). Stąd też Biskup Płocki Piotr Libera, odpowiadając na wezwanie Papieża Polaka oraz uwzględniając wytyczne *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*¹, w liście do wiernych na Wielki Post 2010 roku napisał:

---

* Ks. dr Jarosław Kamiński – Centrum Psychologiczno-Pastoralne „Metanoia” w Płocku.

¹ Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (01.05.2003), Warszawa 2003 (dalej DDR).

Ewangelia rodziny i życia małżeńskiego musi być głoszona z całą mocą i zapalem. Dlatego, zatroskany o przyszłość małżeństw i rodzin naszej diecezji, poleciłem przygotować specjalny dokument, który nosi tytuł *Instrukcja o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w Diecezji Płockiej*. [...] Dokument ten zawiera szczegółowy program formacyjny, jaki od 1 marca 2010 r. będzie obowiązywał w naszym Kościele lokalnym².

W niniejszym artykule, w oparciu o wskazania wspomnianej Instrukcji³, zostanie ukazana specyfika płockich rozwiązań w zakresie przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego. Wcześniej jednak zostaną omówione wyniki badań przeprowadzonych przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC w diecezji płockiej⁴, które są niejako „socjologiczną fotografią” wiary, wiedzy, przekonań i postaw wiernych Kościoła na Mazowszu. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na te wyniki, które wprost lub pośrednio odnoszą się do kwestii małżeństwa i rodziny.

1. Wyniki badań socjologicznych dotyczące kwestii małżeństwa i rodziny

Diecezja płocka należy do najstarszych diecezji w Polsce. Liczba ludności na jej obszarze wynosi ok. 806 tys., w tym 56% ludności wiejskiej. Szacuje się, że diecezja ma powierzchnię 11,7 tys. km², na której mieszka 97% katolików, zorganizowanych w 245 parafiach posiadających 372 ośrodki kultury⁵. Badania socjologiczne zostały przeprowadzone na terenie całej diecezji jesienią 2009 r. Objętych nim zostało 600 dorosłych osób: 47,8% mężczyzn i 52,2% kobiet. Głównym narzędziem badawczym był kwestionariusz, w którym znalazło się 6 grup tematycznych zawierających 66 pytań dotyczących życia religijnego i społecznego: wiara i wiedza religijna, praktyki religijne, stosunek do religii i Kościoła, zwyczaje religijne, wartości i postawy moralne, integracja z diecezją, parafią i środowiskiem lokalnym⁶.

---

² P. LIBERA, *List duszpasterski Biskupa Płockiego na Wielki Post 2010 roku*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 2010 nr 2, s. 63–64.

³ Zob. P. LIBERA, *Instrukcja o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w Diecezji Płockiej*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 2010 nr 2, s. 70–80 (dalej IDP).

⁴ Pełne wyniki badań znajdują się w publikacji: *Postawy religijno-społeczne mieszkańców diecezji płockiej. Raport z badań przeprowadzonych przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC*, red. L. Adamczuk, W. Zdaniewicz, Płock 2010 (dalej PRSDP).

⁵ L. ADAMCZUK, *Procedura badania postaw religijnych w diecezji płockiej*, w: PRSDP, s. 9–10.

⁶ Tamże, s. 11.

1.1. Wiara i wiedza religijna

Wiara i wiedza religijna stanowią jeden z siedmiu parametrów religijności. Aby przyjąć określoną wiarę i ją publicznie wyznawać, człowiek musi posiadać przynajmniej jakieś minimum wiedzy religijnej⁷. Trudno jest bowiem wierzyć w coś lub kogoś, czego lub kogo się nie zna. W diecezji płockiej 92,8% badanych określiło się jako osoby wierzące, w tym 17,8% jako głęboko wierzące; 4,3% respondentów zadeklarowało się jako osoby niezdecydowane, 2,0% – obojętne i 0,8% – niewierzące. Mając na uwadze zmienną, jaką jest struktura stanu cywilnego, która ma istotne znaczenie dla niniejszego artykułu, można zauważyć, że najwyższe wskaźniki osób niewierzących uzyskują „żonaci; tylko ślub cywilny” – 26,7% oraz rozwiedzeni – 7,7%⁸. Z badań wynika, że najliczniejszą grupę, która nie wierzy w określone prawdy wiary katolickiej stanowią małżonkowie mający tylko ślub cywilny: 20,0% nie wierzy w Trójcę Świętą; 56,7% odrzuca wiarę w zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa; 33,3% nie uznaje istnienia piekła, a 26,7% istnienia czyśćca⁹. Należy zatem odnotować, że życie osób w związkach niesakramentalnych jest istotną przeszkodą w przyjęciu katolickich dogmatów i stanowi duże wyzwanie dla współczesnego duszpasterstwa¹⁰.

Interesujące wyniki przeprowadzonych badań dotyczą wiedzy religijnej respondentów. Ankieterzy postawili pytania na temat osoby Jezusa Chrystusa, znajomości sakramentów świętych, imion Ewangelistów itp. Na pytanie: „Kim jest Jezus Chrystus?” w zmiennej „stan cywilny” największy wskaźnik „poprawności” zanotowano dla małżonków tylko po ślubie cywilnym – 26,7%¹¹. Jeśli chodzi o znajomość sakramentów świętych, to jest ona na dość wysokim poziomie. Sakrament małżeństwa poprawnie wymieniło 88,3%, a nie wymieniło 8,0% respondentów. Można zatem stwierdzić, że małżeństwo jako jeden z siedmiu sakramentów jest dobrze rozpoznawalne wśród mieszkańców diecezji płockiej¹². Wysokie wskaźniki (71,3% – 78,8%) odnotowano również w kwestii dotyczącej znajomości imion Ewangelistów. W zmiennej „stan cywilny”, podobnie jak w przypadku pytania o osobę Jezusa Chrystusa, największa znajomość imion czterech autorów Ewangelii cechuje małżeństwa tylko po ślubie cywilnym – 82,1%¹³. Wyniki te – mimo że mogą budzić zaskoczenie i zdziwienie

⁷ M. CHMIELEWSKI, *Wiara i wiedza religijna*, w: PRSDP, s. 19.

⁸ Tamże, s. 21.

⁹ Tamże, s. 22–24.

¹⁰ W 2008 r. powstały w diecezji płockiej dwa ośrodki duszpasterstwa osób żyjących w związkach niesakramentalnych: w Płocku w parafii pw. Świętego Krzyża i w Ciechanowie w parafii pw. św. Piotra Apostoła.

¹¹ M. CHMIELEWSKI, *Wiara i wiedza religijna*, art. cyt., s. 27.

¹² Tamże, s. 32.

¹³ Tamże, s. 33.

nie – potwierdzają jedynie fakt, iż wiedza nie zawsze prowadzi do przyjęcia określonych prawd wiary i postępowania według ich zasad.

1.2. Udział w niedzielnej Mszy św. i modlitwa indywidualna

W dojrzałej religijności wiara i wiedza powinny być dopełnione praktykami religijnymi, które w badaniach socjologicznych należą do najczęściej stosowanych wskaźników pomiaru zinstytucjonalizowanej religijności (tzw. kościelność).

Praktyki religijne, o charakterze indywidualnym i zbiorowym, są kształtowane przez uznanie rzeczywistości *sacrum*, chociaż trudno jest socjologicznie określić, na ile zachowania rytualno-kultowe są wyrazem akceptacji rzeczywistości nadprzyrodzonej, na ile ona wyraża się w nich i urzeczywistnia, na ile zaś jest dziedzictwem społeczno-kulturowym. Stąd, mówimy o konsekwencjach wynikających z wiary w dziedzinie praktyk religijnych obowiązkowych i nieobowiązkowych¹⁴.

Poniżej zostaną zaprezentowane wyniki badań dotyczących uczestnictwa w niedzielnej Mszy św. oraz praktykowania modlitwy indywidualnej ze szczególnym uwzględnieniem zmiennych: „płeć”, „wiek” i „stan cywilny”.

Z przeprowadzonych badań wynika, że prawie połowa (47,7%) katolików diecezji plockiej uczestniczy we Mszy św. w każdą lub w prawie każdą niedzielę¹⁵. W korelacji ze zmiennymi „płeć”, „wiek” i „stan cywilny” przedstawia się to następująco:

częściej kobiety niż mężczyźni (57,8% wobec 36,5%); osoby w wieku 18–25 lat (35,2%) i 36–40 lat (34,7%) rzadziej niż osoby w wieku 26–35 lat (39,8%), 41–50 lat (49,6%), 51–60 lat (45,8%) i powyżej 60 lat (66,9%); osoby stanu wolnego (31,5%), żyjące w niesakramentalnych związkach małżeńskich (33,3%), rozwiedzeni lub w separacji (30,0%) rzadziej niż osoby żyjące w sakramentalnych związkach małżeńskich (50,0%) i stanu wdowiego (70,1%); małżeństwa bezdzietne (58,5%), osoby z rodzin trójpokoleniowych (51,7%) i matki samotnie wychowujące dzieci (53,5%) częściej niż osoby z rodzin dwupokoleniowych (41,8%)¹⁶.

Modlitwa, która jest podstawową formą komunikacji człowieka z Bogiem, może mieć charakter wspólnotowy lub indywidualny. Modlitwa indywidualna sprowadza się zazwyczaj do wypowiedziania krótkich formuł (np. pacierz), które – w zależności od intencji modlącego się – przybierają postać prośby, dziękczy-

¹⁴ J. MARIAŃSKI, *Konsekwencje wiary w dziedzinie praktyk religijnych*, w: PRSDP, s. 73. Do praktyk religijnych o charakterze obowiązkowym należą: Msza św. niedzielna, spowiedź i Komunia wielkanocna; do praktyk nieobowiązkowych należą: modlitwa codzienna, częsta Komunia św., nabożeństwa, zwyczajne i obrzędy. Tamże, s. 75.

¹⁵ Tamże, s. 79.

¹⁶ Tamże, s. 81.

nienia bądź uwielbienia. Jak wynika z wypowiedzi badanych katolików diecezji płockiej, 48,0% z nich odmawia modlitwę codziennie lub prawie codziennie, jedna czwarta modli się rzadko (raz w tygodniu) i tyle samo praktycznie zerwało z praktyką modlitwy indywidualnej¹⁷.

Regularną lub prawie regularną modlitwę częściej deklarowały kobiety niż mężczyźni (63,9% wobec 30,7%); rzadziej osoby w wieku 18–25 lat (26,1%), 36–40 lat (24,5%) niż w wieku 41–50 lat (39,6%), 26–35 lat (41,5%), 51–60 lat (51,3%) i powyżej 60 lat (79,4%); osoby stanu wolnego (21,4%), żyjące w niesakramentalnych związkach małżeńskich (33,3%), rozwiedzeni lub w separacji (35,0%) rzadziej niż będący w związkach małżeńskich sakramentalnych (51,1%) lub w stanie wdowim (85,1%); pochodzący z rodzin trójpokoleniowych (50,5%), z małżeństw bezdzietnych (52,8%) i osoby samotne (58,2%), częściej niż osoby z rodzin dwupokoleniowych (41,2%)¹⁸.

Wyniki te są wezwaniem dla kapłanów, aby w duszpasterstwie parafialnym zwrócić większą uwagę na formację mężczyzn, osób w wieku 18–40 lat, małżeństw niesakramentalnych oraz otoczyć szczególną troską osoby rozwiedzione i żyjące w separacji.

1.3. Mini model etyki seksualnej

Z duszpasterskiego punktu widzenia dużym niepokojem napawają wyniki dotyczące tzw. mini modelu etyki seksualnej. W przeprowadzonych badaniach zapytano katolików diecezji płockiej o zagadnienia związane z małżeństwem: wolną miłość, wolne związki, współżycie seksualne przed ślubem kościelnym, zdradę małżeńską, rozwód, stosowanie środków antykoncepcyjnych, przerywanie ciąży. Wszystkie te zagadnienia bezpośrednio wiążą się z moralnością i katolickim modelem etyki seksualnej¹⁹. Opinie respondentów można podzielić na trzy rodzaje: opinie akceptujące katolickie wymogi moralne („niedopuszczalne”); opinie niezgodne z katolickim modelem moralności („dopuszczalne”); opinie wyrażające się w stwierdzeniu „to zależy”.

Opinie akceptujące katolicki model moralności („niedopuszczalne”) przedstawiają się następująco: zdrada małżeńska – 81,3%; przerywanie ciąży – 65,0%; wolna miłość – 47,3%; rozwód – 45,5%; wolne związki – 33,8%; współżycie seksualne przed ślubem kościelnym 22,2%; stosowanie środków antykoncepcyjnych – 18,8%. Widać zatem, że najbardziej ceniona jest wierność małżeńska i życie dziecka poczętego. Wszystkie zaś pozostałe kwestie nie osiągają nawet połowy badanych, a w przypadku „stosowania środków antykoncepcyjnych” obejmują zaledwie 18,18% respondentów. Jeśli chodzi o opinie „dopuszczalne”,

¹⁷ J. MARIĄŃSKI, *Konsekwencje wiary...*, art. cyt., s. 98.

¹⁸ Tamże, s. 98–99.

¹⁹ W. ZDANIEWICZ, „*Sacrum*” i moralność, w: PRSDP, s. 110.

to widać tu wyraźny brak akceptacji dla katolickiego modelu etyki seksualnej. Badani uważają za dopuszczalne: stosowanie środków antykoncepcyjnych – 43,5%; współżycie seksualne przed ślubem kościelnym – 42,7%; wolne związki – 29,2%; wolną miłość – 18,5%; rozwód – 16,6%; przerywanie ciąży – 7,5%; zdradę małżeńską – 3,5%. „Opinie respondentów wyrażające się w stwierdzeniu «to zależy», świadczą o braku zdecydowanych przekonań w wyborach moralnych uzasadniających odpowiednie zachowanie. Są to duże procenty zamykające się w przedziale 11,8%–31,5%”²⁰. Ponadto trzeba podkreślić, że 59,8% badanych dopuszcza lub dopuszcza pod pewnymi warunkami („to zależy”) procedurę zapłodnienia *in vitro*²¹.

1.4. Ślub kościelny i religijne wychowanie dzieci

W badaniach postawiono respondentom również pytania dotyczące ślubu kościelnego i religijnego wychowania dzieci. Na pytanie „Co sądzi Pan/i o ślubie kościelnym i cywilnym?” (N=600) badani odpowiedzieli: naprawdę ważny jest ślub cywilny – 3,3%; ślub cywilny nie wystarczy, trzeba mieć także ślub kościelny – 67,8%; żaden ślub nie jest potrzebny, aby założyć rodzinę – 16,7%. Niepokojem napawa duży odsetek osób, które nie akceptują żadnego ślubu oraz nie mają wyrobionego zadania na ten temat (12,0%). Potrzebę ślubu kościelnego badani wyraźnie wiążą z wartościami sakralnymi. Potwierdzają to odpowiedzi na pytanie „Dlaczego ważny jest ślub kościelny?»: jest sakramentem, przysięgą przed Bogiem – 38,2%; jest pomocą w zachowaniu wierności i wychowaniu dzieci – 5,3%; jest tradycją związaną z wychowaniem – 2,0%; jest obowiązkiem katolików, tego wymaga Kościół – 19,8%²².

Następne pytanie dotyczyło religijnego wychowania dzieci, na które 88% respondentów odpowiedziało, że należy uczyć własne dzieci wyznawanej przez siebie religii. Kwestię tę precyzowało pytanie: „W jaki sposób najlepiej to robić?” (N=600). Odpowiedzi na to pytanie przedstawiają się następująco: posyłać dziecko na lekcje religii – 18,8%; posyłać dziecko do kościoła – 12,3%; zachęcać dziecko do udziału w młodzieżowych wspólnotach religijnych – 1,2%; dawać przykład własnej religijności na co dzień – 16,7%; modlić się wspólnie z dzieckiem – 10,8%; rozmawiać z dzieckiem na tematy religijne – 6,2%; uczyć zwyczajów religijnych i tradycji (np. związanych ze świętami) – 6,2%; chodzić wspólnie z dzieckiem na Mszę św. – 19,7%; czytać wspólnie Pismo Święte – 0,5%²³.

Powyższe wyniki badań zmuszają do poważnej refleksji nad skutecznością działań duszpasterskich w zakresie katolickiej wizji małżeństwa i rodziny. Wy-

²⁰ W. ZDANIEWICZ, „*Sacrum*” i *moralność*, art. cyt., s.111.

²¹ Tamże, s. 112.

²² Tamże, s. 113.

²³ Tamże, s. 113–114.

daje się, że na tym polu jest jeszcze wiele do zrobienia. Jednym ze sposobów zmiany tego stanu rzeczy – choć oczywiście nie jedynym – jest zwrócenie szczególnej uwagi na przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie. Dlatego Biskup Płocki Piotr Libera, zatroskany o przyszłość małżeństw i rodzin, ogłosił wspomnianą wcześniej instrukcję, która ma na celu pomóc wiernym, a zwłaszcza narzeczonym, odkryć piękno życia w sakramentalnym związku małżeńskim i chrześcijańskiej rodzinie i zgodnie z nauczaniem Kościoła powszechnego przygotowanie do małżeństwa postrzega jako proces zrealizowany w trzech etapach: dalszym, bliższym i bezpośrednim.

2. Przygotowanie dalsze

Przygotowanie dalsze do małżeństwa i życia w rodzinie rozpoczyna się w dzieciństwie i kontynuowane jest na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjalnej. Polega ono na udzieleniu pomocy dziecku w prawidłowym dojrzewaniu do pełni człowieczeństwa. Od tego bowiem, jakim kto będzie człowiekiem, w dużej mierze zależeć będzie, jakim zostanie współmałżonkiem i rodzicem. *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* wymienia sześć głównych zadań przygotowania dalszego: kształtowanie charakteru dzieci, nauczenie dzieci szacunku dla każdej zdrowej wartości ludzkiej, pomoc dzieciom w zdobyciu umiejętności współżycia z innymi ludźmi, pomoc w rozpoznaniu i zrozumieniu własnego powołania, nauczenie dzieci szacunku dla cnoty czystości, pomoc w przyjęciu odpowiedniej postawy wobec własnej rodziny i instytucji małżeństwa. Zadania te powinny być realizowane w rodzinie, szkole, przez katechizację i w grupach rówieśniczych (DDR 19).

2.1. Przygotowanie w rodzinie

Rodzina jest pierwszym i niezastąpionym podmiotem odpowiedzialnym za przygotowanie dzieci i młodzieży do małżeństwa i życia rodzinnego²⁴. Szczególna rola rodziny na etapie przygotowania dalszego wynika z faktu, że okres dzieciństwa przebiega głównie w rodzinie, w której dziecko otrzymuje podstawowe treści i wzorce życia rodzinnego. Pierwszą wychowawczynią przygotowującą dziecko do podjęcia w przyszłości ról małżeńskich i rodzicielskich jest matka. Odgrywa ona decydującą i niezastąpioną rolę w życiu dziecka. Jej macierzyńska miłość i troska oraz delikatność i subtelność dają dziecku poczucie akceptacji i przynależności do rodziny, rozwijają sferę emocjonalną i uczuciową, uczą

---

²⁴ Zob. Z. RAK, *Odpowiedzialność rodziny w przygotowaniu do życia w rodzinie*, „Homo Dei” 3 (1985), s. 194–199.

pierwszych kontaktów społecznych oraz otwartości na rzeczywistość Boga²⁵. Równie ważną rolę w przygotowaniu dziecka do życia małżeńskiego i rodzinnego pełni ojciec. Jego ojcowska miłość, autorytet i odpowiedzialność gwarantują dziecku bezpieczeństwo i poczucie własnej wartości²⁶.

Ważnym elementem kształtującym w dziecku właściwy obraz małżeństwa i rodziny jest świadectwo życia obojga rodziców. Dziecko, widząc rodziców, których wzajemne relacje przepełnione są czułością, dobrocią, wyrozumiałością, szacunkiem i miłością, w nieświadomy sposób przyswaja te wzory zachowań i przenosi je na swój psychiczny model małżeństwa. Codzienna modlitwa rodziców z dziećmi, niedzielne uczestnictwo we Mszy św., regularne korzystanie z sakramentu pojednania, udział w budowaniu wspólnego dobra w najbliższym otoczeniu, wzajemny szacunek i miłość rodziców są najbardziej skutecznym przygotowaniem dzieci do przyszłych ról małżeńskich, kapłańskich czy zakonnych (DDR 20).

2.2. Przygotowanie w szkole

Ważnym środowiskiem przygotowania dzieci i młodzieży do małżeństwa i życia rodzinnego jest szkoła. W czasie trwania nauki w szkole podstawowej, należy – przy różnych okazjach – nawiązywać do problematyki małżeństwo-rodzinnej. Chodzi o to, aby szkoła zaszczerpiła w dziecku postawę szacunku wobec każdego człowieka, a zwłaszcza kobiety brzemiennej, osób starszych, samotnych i cierpiących. Nauczyciele i wychowawcy powinni kształtować w dziecku ducha pogody i skromności, uczyć poszanowania autorytetu rodziców oraz wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka²⁷. Na etapie gimnazjum z kolei należy ukazać małżeństwo jako związek między kobietą i mężczyzną, który obejmuje wszystkie sfery człowieka: cielesną, psychiczną i duchową²⁸. Ponadto trzeba przekazać uczniom wiedzę na temat odpowiedzialnego rodzicielstwa, ludzkiej płciowości, rozwoju dziecka w okresie prenatalnym i w pierwszych latach po urodzeniu. Wiedzę tę należy wzbogacić o informacje z zakresu wychowania dzieci i funkcjonowania rodziny w życiu społecznym.

---

²⁵ J. KAMIŃSKI, *Wychowanie dziecka do miłości podstawowym zadaniem chrześcijańskich rodziców*, w: *Chrzęst dziecka. Modlitewnik i praktyczne rady dla rodziców i chrześcijan*, red. R. Bagiński, J. Kamiński, Płock 2010, s. 57–58.

²⁶ B. MIERZWIŃSKI, *Ojcostwo jako powołanie mężczyzny*, „Homo Dei” 2 (2007), s. 30–32; zob. J. KAMIŃSKI, *Rola ojca we współczesnej rodzinie*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010) nr 607, s. 526–554.

²⁷ R. ADRJANEK, *Wychowanie moralne dzieci i młodzieży jako zadanie rodziny, szkoły i Kościoła w świetle nauczania Jana Pawła II*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne” 7 (2005), s. 14–19.

²⁸ Zob. K. SKOCZYŁAS, *Wychowanie do miłości w programie lekcji religii w gimnazjum*, „Studia Wrocławskie” 7 (2004), s. 199–215.

Ukazując rolę szkoły w procesie przygotowania dzieci i młodzieży do małżeństwa i życia rodzinnego należy wspomnieć o niebezpieczeństwie tzw. „edukacji seksualnej”. Jej zwolennicy proponują, by w gimnazjum były poruszane takie zagadnienia, jak: anatomia i fizjologia narządów płciowych oraz ich funkcjonowanie, rozwój seksualny człowieka, techniki współżycia seksualnego, choroby przenoszone drogą płciową, antykoncepcja i aborcja, fizjologia ciąży i porodu, „alternatywne style życia seksualnego” (dewiacje seksualne), pornografia, wykorzystywanie seksualne, prostytutka²⁹. Taka wizja „uświadamiania seksualnego młodzieży” redukuje człowieka do przedmiotu, dla którego liczy się doświadczenie maksymalnej ilości doznań, a nie prawdziwe dobro własne i współmałżonka. Dlatego też rodzice, dostrzegając zagrożenia „edukacji seksualnej”, powinni zadbać o to, aby szkoły nie wprowadzały gorszących programów, które uprzedmiotawiają życie seksualne człowieka (DDR 21).

2.3. Przygotowanie przez katechizację

Ważnym elementem w dalszym przygotowaniu jest formacja katechetyczna, która ukazuje małżeństwo i rodzinę jako powołanie i posłannictwo życiowe. Formacja ta rozpoczyna się w rodzinie i powinna być kontynuowana w katechezie parafialnej i szkolnej (DDR 19).

W pierwszych latach szkoły podstawowej katecheza parafialna powinna pogłębiać w dzieciach życie religijne, zwracając uwagę na znaczenie sakramentów w Kościele, zwłaszcza Eucharystii i sakramentu pokuty. W katechezie parafialnej dla starszych dzieci należy podkreślać znaczenie i aktywny udział w życiu wspólnoty przez uczestnictwo w dziecięcych grupach działających przy parafii. Z kolei katecheza parafialna dla gimnazjalistów powinna kłaść nacisk na przygotowywanie młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania, który jest ważnym elementem w procesie przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego³⁰. Z kolei w katechezie szkolnej należy położyć nacisk na to, by wyrobić w wychowankach postawy poszanowania autorytetów, umiejętności dostrzegania potrzeb drugiego człowieka, ofiarnej miłości do rodziców i rodzeństwa oraz szczerzej przyjaźni z Bogiem i ludźmi. Dopiero w przypadku tak ukształtowanego młodego człowieka można mieć nadzieję, że będzie on zdolny w przyszłości nawiązać dojrzałą relację małżeńską i rodzicielską³¹.

²⁹ D. KOMAS-BIELA, *Edukacja seksualna w szkole wezwaniem dla współczesnej rodziny*, w: *Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie*, red. P. Kryczka, Lublin 1997, s. 234–240.

³⁰ Zob. M. ZAJĄC, *Parafia miejscem katechezy*, w: *Miejsca katechezy: rodzina, parafia, szkoła*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2005, s. 73–97.

³¹ J. KAMIŃSKI, *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie w nauczaniu Kościoła katolickiego*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2 (2010) z. 57, s. 109.

2.4. Przygotowanie w grupach rówieśniczych

Wyniki badań socjologicznych pokazują, że tuż po rodzinie największym autorytetem u młodzieży cieszą się znajomi i rówieśnicy³². Dlatego też w duszpasterstwie parafialnym należy zwrócić większą uwagę na tworzenie małych grup, ruchów, stowarzyszeń oraz wspólnot dla dzieci i młodzieży, które promując chrześcijańskie wartości i chrześcijański model wychowania, budują dobry fundament pod przyszłe małżeństwo i rodzinę (DDR 23).

3. Przygotowanie bliższe

Przygotowanie bliższe dotyczy młodzieży ponadgimnazjalnej (uczniowie szkół średnich) i ma być dla niej rodzajem katechumenatu przed narzeczeństwem i zawarciem małżeństwa. Zadaniem tego etapu jest: pogłębienie nauki o małżeństwie i rodzinie; uwrażliwienie na fałszywe teorie dotyczące małżeństwa i rodziny; przysposobienie do międzyosobowego życia w małżeństwie i rodzinie; pogłębienie życia wspólnotowo-liturgicznego (DDR 24).

W przygotowaniu bliższym do małżeństwa i życia w rodzinie najbardziej powszechną formą jest katechizacja w ostatnich klasach szkół średnich. Program katechezy przedmałżeńskiej w takich szkołach określa „Podstawa programowa katechezy w szkole ponadgimnazjalnej”, na bazie której katecheta może opracować tzw. „program autorski”³³. Katecheza przedmałżeńska na etapie szkoły średniej powinna uwzględniać cztery podstawowe funkcje: nauczanie, wychowanie, inicjację i ewangelizację. W procesie nauczania młodzież powinna zapoznać się z teologią sakramentu małżeństwa, pojęciem i znaczeniem Kościoła domowego, funkcjonującymi katolickimi ruchami i wspólnotami rodzinnymi, elementami prawa kanonicznego odnoszącymi się do małżeństwa i rodziny, zagadnieniami etyki małżeńskiej, podstawami psychologii małżeństwa i rodziny. Katecheza przedmałżeńska w swym wymiarze wychowawczym ma pomóc uczniom w nabywaniu umiejętności życia we wspólnocie małżeńskiej i rodzinnej. W wymiarze wtajemniczenia katecheza ma pomóc młodzieży w odkryciu wartości wspólnotowego przeżywania Eucharystii i innych sakramentów. Katecheza w funkcji ewangelizacyjnej ma ukazywać chrześcijańską koncepcję życia małżeńskiego i rodzinnego w taki sposób, by młodzież widziała w nich wartość, a nie formę ograniczenia własnej indywidualności. Owocem takiej ka-

---

³² Autorytet dla młodzieży: członkowie rodziny (30,4%), a na drugim miejscu znajomi i rówieśnicy (16,1%). Na kolejnych miejscach znaleźli się sportowcy (6,6%), muzycy (4,3%), nauczyciele i księża (2,9%). Zob. Pełnomocnik Rządu ds. Rodziny, *Raport o Sytuacji Polskich Rodzin*, Warszawa 1998, s. 129.

³³ J. KAMIŃSKI. *Przygotowanie do małżeństwa...*, dz. cyt., s. 110.

techezy powinno być przygotowanie młodego mężczyzny do odpowiedzialnego podjęcia roli męża i ojca oraz przygotowanie młodej kobiety do podjęcia roli żony i matki³⁴.

Według *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* katecheza przedmałżeńska prowadzona w szkole nie jest wystarczającym elementem przygotowania bliższego. Dlatego dokument zaleca, aby niezależnie od katechizacji szkolnej, wprowadzić w każdej parafii roczną katechezę przedmałżeńską dla młodzieży, obejmującą co najmniej 25 spotkań (DDR 25). Postulat ten, jakkolwiek godny polecenia, z wielu obiektywnych przyczyn wydaje się trudny do realizacji. Dlatego w diecezji płockiej kładzie się większy nacisk na jakość katechezy przedmałżeńskiej realizowanej w szkole oraz jakość „Spotkań dla Narzeczonych” w bezpośrednim przygotowaniu do małżeństwa (IDP, s. 74).

W diecezji płockiej uczniowie, którzy ukończyli szkołę średnią i systematycznie uczęszczali w katechezie otrzymują „Świadectwo ukończenia szkolnej katechizacji przedmałżeńskiej”. Wystawia je i wręcza katecheta na zakończenie ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej. Świadectwo jest oznaczone pieczęcią parafii, a wykaz nazwisk uczniów, którzy je otrzymali umieszczony jest w „Księdze szkolnej katechizacji przedmałżeńskiej”. Księga taka znajduje się w każdej parafii, na terenie której znajduje się szkoła średnia³⁵. Ukończenie szkolnej katechizacji przedmałżeńskiej jest koniecznym wymogiem, aby zainteresowane osoby mogły w przyszłości rozpocząć etap bezpośredniego przygotowania.

4. Przygotowanie bezpośrednie

Przygotowanie bezpośrednie jest ostatnim etapem przygotowania do małżeństwa i życia w rodzinie. W literaturze przedmiotu etap ten nazywany jest przygotowaniem przedślubnym, katechizacją przedślubną lub potocznie kursem dla narzeczonych³⁶. Rozpoczyna się od momentu spotkania kandydatów do małżeństwa z duszpasterzem w kancelarii parafialnej przynajmniej na trzy miesiące przed ślubem, a kończy się z chwilą zawarcia sakramentu małżeństwa. Uwzględniając wytyczne polskiego *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* oraz realia i specyfikę wiernych Kościoła na Mazowszu, przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa w diecezji płockiej obejmuje pięć etapów: spotkanie narzeczonych

³⁴ S. DZIEKOŃSKI, *Katecheza w przygotowaniu do małżeństwa*, „Sprawy Rodziny” 2003 nr 63–64, s. 129–130.

³⁵ W „Księdze szkolnej katechizacji przedmałżeńskiej” znajdują się następujące dane: imię i nazwisko ucznia, data i miejsce urodzenia, pełna nazwa szkoły, data wystawienia świadectwa, czytelny podpis katechety (IDP, s. 74).

³⁶ B. MIERZWIŃSKI, *Katechizacja (katecheza) przedślubna*, w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 188–189 (dalej SMiR).

z duszpasterzem w kancelarii parafialnej, „Spotkania dla narzeczonych”, spotkania w Poradni Życia Rodzinnego, spowiedź przedślubna; rozmowa z duszpasterzem dotycząca wiedzy religijnej narzeczonych.

4.1. Spotkanie narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii parafialnej

Spotkanie narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii parafialnej powinno nastąpić trzy miesiące przed ślubem. Jest ono ważne nie tylko z powodów formalnych³⁷ związanych ze sporządzeniem protokołu ślubnego, ale także z powodów duszpasterskich. Pierwsze spotkanie kapłana z narzeczonymi w kancelarii parafialnej jest okazją do tego, by podczas rozmowy zorientować się, jaki jest poziom religijny narzeczonych i na ile uczestniczą w życiu Kościoła. Rozeznanie to pozwoli duszpasterzowi ustalić dalsze etapy przygotowania kandydatów do zawarcia małżeństwa (DDR 29). Podczas pierwszego spotkania duszpasterz zobowiązany jest poinformować narzeczonych o konieczności odbycia „Spotkań dla narzeczonych” i dwóch spotkań w Poradni Życia Rodzinnego oraz przekazać nupturientom formy i możliwości realizacji tych spotkań (IDP, s. 75).

W sytuacji, kiedy narzeczeni lub jedno z nich nie przyjęli jeszcze bierzmowania, należy umożliwić im przyjęcie tego sakramentu. W tym celu duszpasterz powinien pomóc nupturientom przygotować się do sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej i skierować ich do miejsca, gdzie według ustaleń biskupa diecezjalnego mogą przyjąć ten sakrament (DDR 29). Jeżeli w trakcie badania kanonicznego okaże się, że małżeństwo pragnie zawrzeć osoba nieochrzczona, ale gotowa na przyjęcie chrztu lub osoba ochrzczona i niewprowadzona w życie eucharystyczne, to należy ją odesłać do diecezjalnego lub rejonowego ośrodka katechumenatu dla dorosłych w celu przygotowania do przyjęcia sakramentu chrztu i wprowadzenia w życie chrześcijańskie³⁸.

---

³⁷ W celach formalnych narzeczeni powinni przedstawić w kancelarii parafialnej następujące dokumenty: dowód osobisty, metrykę urodzenia i metrykę chrztu, która nie może być wydana wcześniej niż 6 miesięcy przed datą zawarcia sakramentu małżeństwa, świadectwo bierzmowania, świadectwo ukończenia szkolnej katechizacji przedmałżeńskiej. Jeżeli związek małżeński chcą zawrzeć osoby, które mają stwierdzenie nieważności pierwszego małżeństwa przez sąd kościelny, zobowiązani są przedstawić wyrok lub dekret trybunału kościelnego, stwierdzający nieważność poprzedniego małżeństwa. W przypadku, gdy do ślubu przystępuje wdowiec lub wdowa, należy przedłożyć metrykę śmierci współmałżonka. Jeśli narzeczeni pragną zawrzeć małżeństwo konkordatowe, powinni przedstawić w kancelarii parafialnej zaświadczenie wydane przez kierownika kompetentnego Urzędu Stanu Cywilnego. Zob. J. GREŹLIKOWSKI, *Pasterska troska Kościoła o małżeństwo i czynności poprzedzające jego zawarcie w świetle Instrukcji Episkopatu z 1987 roku*, „Homo Dei” 4 (1992), s. 10–12. Podczas pierwszego spotkania duszpasterza z narzeczonymi, jeśli nie ma przeszkód formalnych, można przeprowadzić kanoniczne badanie narzeczonych. Jednak ze względów duszpasterskich często badanie to przekładane jest na kolejne spotkanie w kancelarii parafialnej. J. WROCEŃSKI, *Kanoniczne badanie narzeczonych*, w: SMiR, s. 178.

³⁸ DDR 35; W. GÓRALSKI, *Kościelne prawo małżeńskie*, Płock 1987, s. 20.

Jeśli któreś z narzeczonych lub obydwójce nie uczęszczali na szkolną katechezę przedmałżeńską w ramach przygotowania bliższego, wówczas należy udostępnić im odpowiednie materiały (np. *Katechizm dla dorosłych*, *Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego* itp.), na podstawie których duszpasterz w ustalonym terminie przeprowadza stosowny egzamin. Wyniki egzaminu zostają potwierdzone wystawionym zaświadczeniem, a następnie załączone do aneksu protokołu przedślubnego (IDP, s. 76).

Jeżeli katolik chce zawrzeć małżeństwo z: osobą nieochrzczonej; z ochrzczonej poza Kościołem katolickim; z osobą, która formalnie odstąpiła od Kościoła katolickiego; z osobą, która formalnie nie odstąpiła od Kościoła, ale deklaruje się jako niewierząca; z osobą niepraktykującą – duszpasterz powinien podczas rozmowy w kancelarii parafialnej ukazać narzeczonym stanowisko Kościoła katolickiego na temat tzw. „małżeństw mieszanych” oraz przedstawić warunki zawarcia takiego małżeństwa³⁹.

Podczas rozmowy w kancelarii parafialnej duszpasterz powinien poinformować narzeczonych o obowiązku spowiedzi oraz przekazać im „Indeks spotkań dla narzeczonych”⁴⁰, w którym należy odnotować przystąpienie do dwóch spowiedzi przedślubnych. Rozmowa powinna dotyczyć także kwestii związanych z przebiegiem ceremonii ślubu. Należy zatem wstępnie omówić liturgię zaślubin, szczególnie zwracając uwagę na symbolikę znaków i obrzędów sakramentu małżeństwa.

4.2. „Spotkania dla narzeczonych”

Po przedstawieniu wszystkich formalności oraz odbyciu pierwszej rozmowy duszpasterskiej z kapłanem w kancelarii parafialnej narzeczeni zobowiązani są do uczestnictwa w „Spotkaniach dla narzeczonych”⁴¹. Spotkania te odbywają się w ośrodkach dekanalnych lub poszczególnych parafiach danego dekanatu. Za organizację i koordynację tych spotkań, w porozumieniu z diecezjalnym duszpasterzem rodzin, dziekanem i kapłanami dekanatu, odpowiada dekanalny duszpasterz rodzin. Ilość odbywających się „Spotkań dla narzeczonych” w dekanacie zależy od ilości zgłoszonych nupturientów. W jednym spotkaniu nie powinno brać udział więcej niż 15 par (IDP, s. 76).

³⁹ Zob. Konferencja Episkopatu Polski. *Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej (14.03.1987)*, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966–1998)*, opr. C. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999, s. 195–208.

⁴⁰ W indeksie oprócz miejsc, które należy udokumentować odpowiednim podpisem prowadzącego („Spotkania dla narzeczonych”, spotkania z doradcą życia rodzinnego, spowiedź przedślubna) znajdują się również: zobowiązanie narzeczonych, praktyczne wskazówki dla narzeczonych, rachunek sumienia dla narzeczonych, modlitwa narzeczonego i narzeczonej, pacierz katechizmowy. Zob. Duszpasterstwo Rodzin Diecezji Płockiej. *Indeks spotkań dla narzeczonych*, Płock 2010.

⁴¹ Jeśli narzeczeni stanowczo sprzeciwiają się uczestnictwu w „Spotkaniach dla Narzeczonych”, kapłan może odmówić im błogosławieństwa sakramentu małżeństwa (IDP, s. 77).

Instrukcja zaleca, aby nupturienicy uczestniczyli w „Spotkaniach dla narzeczonych” w dekanacie, do którego przynależy parafia, w której planują zawrzeć sakramentalny związek małżeński. Jeśli jednak, z uzasadnionych powodów, wyrażają wolę odbycia spotkań w innym dekanacie, wówczas nie należy stwarzać im przeszkód. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że nie ma możliwości łączenia poszczególnych spotkań w różnych miejscach. Po każdym spotkaniu narzeczeni uzyskują podpis osoby prowadzącej w „Indeksie spotkań dla narzeczonych”. Po ukończeniu wspomnianych spotkań, rozmowy z doradcą życia rodzinnego oraz odbyciu dwóch spowiedzi przedślubnych narzeczeni przekazują duszpasterzowi indeks, który zostaje dołączony do aneksu protokołu przedślubnego (IDP, s. 77).

W diecezji płockiej istnieją dwie formy „Spotkań dla narzeczonych”. Pierwsza forma (zalecana) ma charakter czterech dwugodzinnych spotkań, które odbywają się przy parafiach danego dekanatu, w tygodniowym odstępie czasu. Za organizację i koordynację tychże spotkań odpowiada dekanalny duszpasterz rodzin. Do ich prowadzenia zaprasza on kapłanów z dekanatu, doradców życia rodzinnego i specjalistów świeckich⁴².

Na pierwszym spotkaniu (prowadzi je kapłan) warto uświadomić narzeczonym potrzebę przygotowania do małżeństwa oraz ukazać podstawowe wiadomości dotyczące małżeństwa chrześcijańskiego, które jest jednym z siedmiu sakramentów Kościoła. Na zakończenie spotkania należy przekazać nupturientom książkę *Zaprosili także Jezusa. Modlitewnik i praktyczne rady dla narzeczonych*, w której znajduje się m.in. nowenna przed sakramentem małżeństwa, błogosławieństwo pary młodych przed ślubem przez rodziców, obrzęd sakramentu małżeństwa podczas Mszy św.⁴³ Publikacja ta opracowana przez Duszpasterstwo Rodzin Diecezji Płockiej jest pomocą dla narzeczonych w dobrym przygotowaniu się do zawarcia małżeństwa przez wspólną modlitwę oraz świadome przeżycie liturgii zaślubin.

Drugie spotkanie prowadzi doradca życia rodzinnego. Narzeczeni zapoznają się z właściwym rozumieniem odpowiedzialnego rodzicielstwa i regulacji poczęć, które w nauczaniu Kościoła katolickiego przejawiają się w personalnym zjednoczeniu małżonków w akcie miłości otwartym na prokreację⁴⁴. Ponadto prowadzący przekazuje narzeczonym podstawowe informacje na temat szkodliwości antykoncepcji oraz zagrożeń życia dziecka poczętego (aborcja, techniki

---

⁴² Dla prowadzących spotkania została przygotowana publikacja *„Spotkania dla narzeczonych”. Konspekty i materiały dla prowadzących*, red. R. Bagiński, J. Kamiński, J. Kawczyńska, Płock 2010.

⁴³ *„Zaprosili także Jezusa”. Modlitewnik i praktyczne rady dla narzeczonych*, red. R. Bagiński, J. Kamiński, Płock 2010.

⁴⁴ Podczas tego spotkania doradca życia rodzinnego przekazuje narzeczonym podstawowe informacje dotyczące naturalnych metod rozpoznawania płodności oraz wręcza publikację: W. WÓJCIK, *Naturalne planowanie rodziny. Objawowo-termiczna metoda rozpoznawania płodności według prof. dr. med. J. Rötzera*, Warszawa 2009.

sztucznej prokreacji). Narzeczeni otrzymują również folder „Życiu, Tak!”, który w sposób hasłowy i przystępny porusza zagadnienia omawiające stanowisko Kościoła w sprawie *in vitro* i naprotechnologię, czyli diagnostykę i leczenie niepłodności, oraz adopcję.

Trzecie spotkanie – o ile istnieje taka możliwość – prowadzi psycholog, pedagog lub odpowiednio przygotowane do tego małżeństwo. Zaleca się, aby trzecie spotkanie miało charakter warsztatów, podczas których narzeczeni poznają praktyczne sposoby budowania więzi małżeńskiej oraz zdobędą konieczne umiejętności pedagogiczne pomocne w wychowaniu dzieci. Oprócz tego uczestnicy poznają apostołskie zadania rodziny chrześcijańskiej, które rodzina realizuje przez udział w potrójnej funkcji Chrystusa: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej.

Ostatnie spotkanie, które prowadzi kapłan, poświęcone jest omówieniu treści przysięgi małżeńskiej oraz owocnego przeżycia spowiedzi przedślubnych. Na zakończenie spotkania uczestnicy otrzymują plastikowe karty z modlitwą za męża i za żonę. Wymieniona wyżej tematyka obowiązuje w całej diecezji. Chodzi o to, aby narzeczeni w diecezji płockiej byli objęci tym samym programem formacyjnym (IDP, s. 78).

W przypadku, gdy z różnych powodów nupturienci nie mogą odbyć pierwszej formy „Spotkań dla narzeczonych”, kapłan zobowiązany jest skierować ich do udziału w „Weekendowych spotkaniach dla narzeczonych”, prowadzonych przez Diecezjalne Duszpasterstwo Rodzin (druga forma)⁴⁵. Spotkania te składają się z trzech bloków tematycznych. Zazwyczaj przybierają one formę warsztatów, dzięki czemu narzeczeni nie są biernymi słuchaczami przekazywanych treści, ale stają się aktywnymi uczestnikami, którzy współtworzą klimat spotkań oraz wypracowują konkretne wnioski i postulaty.

Pierwszy blok tematyczny, który rozpoczyna się w sobotni poranek i trwa do godzin południowych, poświęcony jest psychopedagogicznemu aspektowi życia małżeńskiego i rodzinnego. Osoba prowadząca (psycholog, pedagog, para małżeńska) porusza następujące kwestie: psychologiczne aspekty wyboru współmałżonka, budowanie więzi małżeńskiej, dialog i komunikacja małżeńska, rozwiązywanie konfliktów w małżeństwie i rodzinie, wychowanie dzieci itp. Okazuje się, że poruszana tematyka jest dla narzeczonych w pewnym sensie odkrywczą, dlatego też większość z nich nie tylko widzi potrzebę omówienia tych zagadnień, ale postuluje, by zwiększyć ilość godzin w tym bloku tematycznym.

Po przerwie obiadowej następuje drugi blok tematyczny, który w całości dotyczy problematyki odpowiedzialnego rodzicielstwa. Doradca życia rodzinnego omawia z narzeczonymi: pojęcie odpowiedzialnego rodzicielstwa, cechy miłości małżeńskiej i rodzicielskiej, medyczne i moralne aspekty antykoncepcji,

---

⁴⁵ Weekendowe Spotkania dla Narzeczonych odbywają się w Centrum Psychologiczno-Pastoralnym „Metanoia”, które mieści się w Płocku przy ul. Kobylińskiego 21a oraz w Ośrodku Charytatywno-Szkoleniowym Caritas im. Abpa A.J. Nowowiejskiego w Popowie Kościelnym koło Warszawy.

objawowo-termiczną metodę rozpoznawania płodności według prof. J. Rötzera, diagnozowanie okresów płodności oraz interpretację kart obserwacji. Po ogólnym spotkaniu narzeczeni uczestniczą w indywidualnych konsultacjach z doradcą życia rodzinnego, by w atmosferze intymności omówić kwestie, które dla poszczególnych par wymagają bardziej szczegółowych wyjaśnień. Poza tym, jeśli wyrażają chęć i zainteresowanie, mogą w przyszłości odbyć konsultacje z nauczycielem naturalnych metod rozpoznawania płodności w Centrum Psychologiczno-Pastoralnym „Metanoia” w Płocku.

W niedzielę odbywa się ostatni blok tematyczny. Prowadzi go kapłan. Blok jest w całości poświęcony zagadnieniom związanym z szeroko rozumianą teologią małżeństwa i rodziny. Narzeczeni zapoznają się z następującą problematyką: sakramentalność małżeństwa, rodzina Kościołem domowym, prawo kościelne o małżeństwie i rodzinie, zadania małżeństwa i chrześcijańskiej rodziny, życie religijne rodziny. Spotkanie kończy się Eucharystią, w której narzeczeni powierzą Bogu siebie, przyszłe małżeństwo i rodzinę.

4.3. Spotkania w Poradni Życia Rodzinnego

Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin zobowiązuje narzeczonych do odbycia co najmniej trzech spotkań w Poradni Życia Rodzinnego, podczas których należy poruszyć następujące tematy: odpowiedzialność za wzajemną miłość i przekazywanie życia; szkodliwość i niedopuszczalność antykoncepcji, środków poronnych i sztucznych zapłodnień; znaczenie metod naturalnego rozpoznawania płodności (DDR 31).

W diecezji płockiej pierwsze spotkanie odbywa się w ramach „Spotkań dla narzeczonych” i ma charakter ogólnego spotkania doradcy życia rodzinnego z grupą narzeczonych. Wówczas doradca przedstawia ogólną naukę o zasadach moralnych i podstawach biologicznych odpowiedzialnego rodzicielstwa. Kolejne dwa spotkania mają charakter indywidualnych spotkań doradcy z poszczególnymi parami. Mając na uwadze cykl płodności kobiety, zaleca się, aby odstęp czasowy między pierwszym a drugim indywidualnym spotkaniem wynosił miesiąc. Na pierwszym spotkaniu szczegółowo wprowadza się parę narzeczeńską, zwłaszcza kobietę, w technikę obserwacji objawów cyklu miesięczkowego i nanoszenia ich na kartę obserwacji. W czasie drugiego spotkania zainteresowani uczą się poprawnie interpretować objawy naniesione na kartę obserwacji z całego cyklu. Spotkania w poradni zostają potwierdzone podpisem doradcy w „Indeksie spotkań dla narzeczonych” (IDP, s. 78).

4.4. Spowiedź przedślubna

Kolejnym ważnym elementem bezpośredniego przygotowania do małżeństwa jest spowiedź przedślubna, która zostaje potwierdzona przez spowiednika

w indeksie. Trzeba jednak uzmysłowić nupturientom, że w spowiedzi przedślubnej nie chodzi o zdobycie podpisu kapłana, ale o oczyszczenie serca przed ślubem, wyrobienie w sobie postawy szczerego nawrócenia do Boga i wewnętrznej przemiany.

W polskich warunkach narzeczeni, zanim zawrą sakramentalny związek małżeński, dwukrotnie przystępują do sakramentu pokuty. Pierwsza spowiedź przedślubna powinna odbyć się tuż po zgłoszeniu zapowiedzi. Zachęca się, aby miała ona charakter spowiedzi generalnej, co pozwoli penitentowi gruntownie uporządkować przeszłość i rozpocząć nowy etap w życiu. Z kolei druga spowiedź, która powinna nastąpić przed ślubem, ma umożliwić narzeczonym godziwie przeżyć ceremonię zaślubin (DDR 32).

4.5. Rozmowa duszpasterska z kapłanem

Ostatnim elementem bezpośredniego przygotowania do małżeństwa jest rozmowa duszpasterza z narzeczonymi, która odbywa się tuż przed zawarciem małżeństwa. W rozmowie tej trzeba jeszcze raz poruszyć kwestie związane z sakramentalnością małżeństwa oraz przypomnieć narzeczonym podstawowe zasady katolickiej etyki współżycia małżeńskiego. Ponadto, o ile istnieje taka konieczność, należy wspólnie zastanowić się nad tym, co trzeba zrobić, poprawić, gdzie szukać ewentualnej pomocy, by ich przyszłe życie małżeńskie było dla nich źródłem uświęcenia i szczęścia, a dla ich dzieci środowiskiem właściwego rozwoju. Podczas tej rozmowy narzeczeni zobowiązani są dostarczyć „Indeks spotkań dla narzeczonych” (IDP, s. 79).

* * *

Podsumowaniem niniejszego artykułu niech będą słowa polskich biskupów, którzy w dokumencie *Slużyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* stwierdzili:

Zarówno przyszli małżonkowie, jak duszpasterze muszą mieć jasną świadomość, że przygotowanie do sakramentu małżeństwa nie może ograniczyć się do kancelaryjnych formalności, ale jest naprawdę priorytetowym działaniem duszpasterskim. Zarówno narzeczeni, jak duszpasterze muszą na nowo odkryć jego ważność. Niech przy tym jedni i drudzy pamiętają, że jakość przygotowania do małżeństwa decyduje w dużej mierze o przyszłym życiu małżeńskim. Przygotowanie do małżeństwa to czas opatrnościowy. Trzeba, aby był to czas intensywnej ewangelizacji, prowadzącej do nawrócenia, czyli – w tym wypadku – odkrycia bądź pogłębienia Bożej wizji małżeństwa oraz odkrycia bądź ożywienia osobistej zażyłości z Bogiem⁴⁶.

⁴⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Slużyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, Warszawa 2009, nr 98, s. 65.

Preparation for marriage and family life on example of Diocese Płock

Summary

Pope John Paul II clearly stated in his 1981 apostolic exhortation *Familiaris consortio*, that care for preparing youth for marriage and family life should be the principal pastoral mission of the Church (FC 66). This is a very important issue because the quality of this preparation will greatly determine the quality of their later married and family lives.

In Poland, this preparation is achieved in three stages: further preparation, closer preparation and direct preparation. Further preparation begins in childhood within the family. The main aim is for the growing child to have positive models of both motherhood and fatherhood. Only in a family ruled by love can a child develop properly. Closer preparation is intended for youth. This sort of preparation includes Catholic teachings about the family, as well as special pre-marital courses in which knowledge of married and family life is passed on to young people. The final stage, direct preparation, is geared towards engaged couples. It begins three months before their marriage. It includes pre-marital teachings: marital law, liturgical issues, learning about natural family planning methods, individual discussions with a priest as well as all activities related to getting married. The article presents process of preparing for marriage and family life on example of diocese Płock which has introduced new solutions in this range.

Translated by Jarosław Kamiński